

V. « Dixit ei Pilatus, Quid est veritas? » Nec expectavit audire responsum : sed « cum hoc dixisset, iterum » exivit ad Judæos, et dixit eis : Ego nullam invenio in eo » causam. Est autem consuetudo vobis, ut unum dimittam » tam vobis in Pascha, vultis ergo dimittam vobis regem » Judæorum¹. » Credo cum dixisset Pilatus, « Quid est » veritas, » in mentem illi venisse continuo consuetudinem Judæorum, qua solebat eis dimitti unus in Pascha : et ideo non expectavit ut responderet ei Jesus quid est veritas, ne mora fieret cum recolisset morem, quo posset eis per Pascha dimitti, quod eum valde voluisse manifestum est. Avelli tamen ex ejus corde non potuit Jesum regem esse Judæorum, tanquam hoc ibi, sicut in titulo, ipsa veritas fixerit, de qua quid esset interrogavit. Sed hoc audito, « Clamaverunt rursus omnes dicentes. Non » hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro². » Non reprehendimus, o Judæi, quod per Pascha liberatis nocentem, sed quod occiditis innocentem: quod tamen nisi fieret, verum Pascha non fieret. Sed umbra veritatis a Judæis errantibus tenebatur, et mirabili dispensatione divinæ sapientiæ per homines fallaces ejusdem umbræ veritas implebatur: quia ut verum Pascha fieret, Christus velut ovis immolabatur. Hinc ea sequuntur quæ injuriosa Christo Pilatus et cohors ejus ingressit, sed alia disputatione tractanda sunt.

¹ Joan. xviii, 38, 39. — ² Ibid. 40.

TRACTATUS CXVI.

In id quod sequitur : *Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum, et flagellavit : usque ad id, Susceperunt autem Jesum, et eduxerunt.*

I. CUM Judæi clamassent, non Jesum sibi a Pilato dimitti velle per Pascha, sed Barabbam latronem; non salvatorem, sed interfectorem; non datorem vitæ, sed adeptorem : « Tunc apprehendit Pilatus Jesum, et flagellavit¹. » Hoc Pilatus non ob aliud fecisse credendus est, nisi ut ejus injuriis Judæi satiati sufficere sibi existimarent, et usque ad ejus mortem sævire desisterent. Ad hoc pertinet quod idem præses cohortem suam etiam permisit facere quæ sequuntur; aut fortassis et jussit, quamvis hoc Evangelista tacuerit. Dixit enim quid deinde fecerint milites. Pilatum tamen id jussisse non dixit. « Et » milites, inquit, plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti ejus, et veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum et dicebant, Ave rex Judæorum, Et dabant ei alapas². » Sic implebantur quæ de se prædixerat Christus: sic Martyres informabantur ad omnia quæ persecutores libuisset facere, perferenda: sic paulisper occultata tremenda potentia, commendabatur prius imitanda patientia: sic regnum quod de hoc mundo non erat, superbum mundum non atrocitate pugnandi, sed patiendi humilitate vincebat: sic illud granum mul-

¹ Joan. xix, 2. — ² Ibid. 2, 3.

tiplicandum seminabatur horribili contumelia, ut mirabili pullularet in gloria.

II. « Exiit iterum Pilatus foras, et dicit eis, Ecce ad-
» duco eum foras ut cognoscatis, quia in eo nullam cau-
» sam invenio. Exiit ergo Jesus, portans spineam coro-
» nam et purpureum vestimentum. Et dicit eis, Ecce
» homo¹. » Hinc apparet non ignorante Pilato hæc a mi-
» litibus facta, sive jusserit ea, sive permiserit illa scilicet
» causa, quam supra diximus, ut hæc ejus ludibria inimici
» libentissime biberent, et ulterius sanguinem non siti-
» rent. Egreditur ad eos Jesus portans spineam coronam et
» purpureum vestimentum, non clarus imperio, sed plenus
» opprobrio, et dicitur eis, « Ecce homo : » si regi invidetis,
» jam parcite, quia dejectum videtis : flagellatus est,
» spinis coronatus est, ludibriosa veste amictus est, amarum
» conviciis illusus est, alapis cæsus est : fervet ignominia,
» frigescat invidia. Sed non frigescit, inardescit potius et
» inrescit.

III. « Cum ergo vidissent eum pontifices et minis-
» tri, clamabant dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit
» eis Pilatus, Accipite eum vos et crucifigite : ego enim
» non invenio in eo causam. Responderunt ei Judæi,
» Nos Legem habemus, et secundum Legem debet
» mori, quia filium Dei se fecit². » Ecce altera major
» invidia. Parva quippe illa videbatur, velut affectatæ
» illicito ausu regiæ potestatis, et tamen neutrum sibi Jesus
» mendaciter usurpavit ; sed utrumque verum est, et uni-
» genitus est Dei Filius, et rex ab eo constitutus super Sion
» montem sanctum ejus : et utrumque nunc demonstra-
» retur, nisi quanto erat potentior, tanto mallet esse pa-
» tientior.

IV. « Cum ergo audisset Pilatus, hoc verbum, magis

¹ Joan. XIX, 4, 5. — ² Ibid. 6, 7.

» timuit : et ingressus est prætorium iterum, et dicit ad
» Jesum, Unde es tu ? Jesus autem responsum non dedit
» ei¹. » Hoc silentium Domini nostri Jesu Christi non
» semel factum, collatis omnium Evangelistarum narratio-
» nibus reperitur, et apud principes sacerdotum, et apud
» Herodem, quo eum, sicut Lucas indicat, miserat Pilatus
» audiendum, et apud ipsum Pilatum² : ut non frustra de
» illo prophetia præcesserit : « Sicut agnus coram tondente
» se fuit sine voce, sic non aperuit os suum³ : » tunc uti-
» que quando interrogantibus non respondit. Quamvis enim
» quibusdam interrogationibus sæpe responderit : tamen
» propter illa in quibus noluit respondere, ad hoc data est
» de agno similitudo, ut in suo silentio non reus, sed in-
» nocens haberetur. Cum ergo judicaretur, ubicumque non
» aperuit os suum, sicut agnus non aperuit : id est, non
» sicut male sibi conscius qui de peccatis convincebatur suis,
» sed sicut mansuetus qui pro peccatis immolabatur alienis.

V. « Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris ? Nescis
» quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem
» habeo dimittere te ? Respondit Jesus, Non haberes ad-
» versum me potestatem ullam ; nisi tibi datum esset
» desuper : propterea qui me tradidit tibi, majus pec-
» catum habet⁴ : » Ecce respondit, et tamen ubicumque
» non respondit, non sicut reus sive dolosus, sed sicut
» agnus, hoc est sicut simplex atque innocens non aperuit os
» suum. Proinde ubi non respondebat, sicut ovis silebat :
» ubi respondebat, sicut pastor docebat. Discamus ergo
» quod dixit, quod et per Apostolum docuit ; quia non est
» potestas nisi a Deo⁵ : et quia plus peccat qui potestati in-
» nocentem occidendum livore tradit, quam potestas ipsa
» si eum timore alterius majoris potestatis occidit. Talem

¹ Joan. XIX, 8, 9. — ² Luc. XIII, 7. — ³ Isai. LIII, 7. — ⁴ Joan. XIX,
10, 11. — ⁵ Rom. XIII, 1.

quippe Pilato Deus dederat potestatem, ut etiam esset sub Cæsaris potestate. Quapropter « non haberes, inquit, » adversum me potestatem ullam, » id est, quantulumcumque habes, « nisi » hoc ipsum quidquid est, « tibi » esset datum desuper. » Sed quoniam scio quantum sit, non enim tantum est, ut tibi omni modo liberum sit : « propterea qui tradidit me tibi, majus peccatum habet. » Ille quippe me tuæ potestati tradidit invidendo, tu vero eandem potestatem in me exerturus es metuendo. Nec timendo quidem præsertim innocentem, homo hominem debet occidere : sed tamen id zelando facere multo magis malum est quam timendo. Et ideo non ait verax magister, « Qui me tradidit tibi, » ipse habet peccatum, tanquam ille non haberet : sed ait : « majus habet peccatum, » ut etiam se habere intelligeret. Neque enim propterea illud nullum est, quia hoc majus est.

VI. « Exinde quærebat Pilatus dimittere eum. » Quid est hoc quod dictum est, « exinde, » quasi antea non quærebat? Lege superiora, et invenies jamdudum eum quærere dimittere Jesum. « Exinde » itaque intelligendum est propter hoc, id est, ex hac causa, ne haberet peccatum occidendo innocentem sibi traditum, quamvis minus peccans quam Judæi, qui eum illi tradiderant occidendum. « Exinde » ergo, id est, ideo ne hoc peccatum faceret, non nunc primum, sed ab initio quærebat eum dimittere.

VII. « Judæi autem clamabant dicentes, Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari¹. » Majorem timorem se ingerere putaverunt Pilato, terrendo de Cæsare, ut occideret Christum, quam superius ubi dixerunt, « Nos Legem habemus, et secundum Legem debet mori, quia

¹ Joan. xix, 12.

» Filium Dei se fecit¹. » Eorum Legem quippe ille non timuit, ut occideret : sed magis Filium Dei timuit, ne occideret. Nunc vero non sic potuit contemnere Cæsarem auctorem potestatis suæ, quemadmodum Legem gentis alienæ.

VIII. Adhuc tamen Evangelista sequitur, et dicit : « Pilatus autem cum audisset hos sermones, adduxit » foras Jesum, et sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebræice autem Gabbatha. Erat » autem parasceve Paschæ hora quasi sexta². » Qua hora fit Dominus crucifixus, propter Evangelistæ alterius testimonium, qui dixit : « Erat autem hora tertia, et crucifixerunt eum³ : » quoniam magna disceptatio solet oboriri, cum ad ipsum locum ubi crucifixus narratur ventum fuerit, ut potuerimus, si Dominus voluerit, disseremus⁴. Cum ergo pro tribunali sedisset Pilatus, « Dicit » Judæis, Ecce rex vester. Illi autem clamabant, Tolle, » tolle, crucifige eum. Dixit eis Pilatus, Regem vestrum » crucifigam⁵? » Adhuc terrorem quem de Cæsare ingererant, superare conatur, de ignominia eorum volens eos frangere dicendo, « Regem vestrum crucifigam? » quos de ignominia Christi mitigare non potuit : sed timore mox vincitur.

IX. « Responderunt » enim « Pontifices, Non habemus » regem nisi Cæsarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut » crucifigeretur⁶. » Apertissime quippe contra Cæsarem venire videretur, si regem se non habere nisi Cæsarem profitentibus, alium regem vellet ingerere dimittendo impunitum, quem propter hos ausus ei tradiderant occidendum. « Tradidit ergo eis illum ut crucifigeretur. » Sed numquid aliud et ante cupiebat quando dicebat, « Acci-

¹ Joan. xix, 7. — ² Ibid. 13, 14. — ³ Marc. xv, 25. — ⁴ Vide infra Tract. cxvii. — ⁵ Joan. xix, 14, 15. — ⁶ Ibid. 16.

» pite eum vos, et crucifigite¹ : » vel etiam superius : « Accipite eum vos, et secundum Legem vestram iudicate eum²? Cur autem illi tantopere noluerunt, dicentes, « Nobis non licet interficere quemquam : » et omni modo instantes, ut non ab eis, sed a præside occideretur, et ideo eum occidendum accipere recusantes, si nunc eum accipiunt occidendum? Aut si hoc non fit, cur dictum est, « Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur? » An aliquid interest? Plane interest. Non est enim dictum, « Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigerent eum; sed, « ut crucifigeretur, » id est, ut iudicio ac potestate præsidis crucifigeretur. Sed ideo illis traditum dixit Evangelista, ut eos crimini implicatos, a quo alieni esse conabantur, ostenderet : non enim faceret hoc Pilatus, nisi ut id quod eos cupere cernebat, impleret. Quod autem sequitur, « Susceperunt autem Jesum, et eduxerunt³, » potest ad milites jam referri apparitores præsidis. Nam postea evidentius dicitur : « Milites ergo cum crucifixis⁴ » sent eum⁴ : » quamvis Evangelista etiam si totum Judæis tribuit, merito facit : ipsi enim susceperunt quod avidissime flagitaverunt, et ipsi fecerunt quidquid ut fieret extorsissent : Sed hæc sequentia alio sermone tractanda sunt.

¹ Joan. xix, 6. — ² Id. xviii, 31. — ³ Id. xix, 16. — ⁴ Ibid. 23.

TRACTATUS CXVII.

De eo quod sequitur, *Et bajulans sibi crucem, exiit in eum qui dicitur Calvariæ locum : usque ad id, Respondit Pilatus, Quod scripsi scripsi.*

I. JUDICANTE atque damnante Pilato pro tribunali Dominum Jesum Christum hora quasi sexta susceperunt, et eduxerunt. « Et bajulans sibi crucem exiit in eum qui dicitur Calvariæ locum, Hebraïce Golgotha, ubi crucifixerunt eum¹. » Quid est ergo quod Marcus Evangelista dicit : « Erat autem hora tertia, et crucifixerunt eum² : » nisi quia hora tertia crucifixus est Dominus linguis Judæorum, hora sexta manibus militum? Ut intelligamus horam quintam jam fuisse transactam, et aliquid de sexta coeptum, quando sedit pro tribunali Pilatus, quæ dicta est a Joanne hora quasi sexta : et cum ducere- tur, et ligno cum duobus latronibus configeretur, et juxta ejus crucem gererentur quæ gesta narrantur, hora sexta integra compleretur; ex qua hora usque ad nonam sole obscurato, tenebras factas trium Evangelistarum, Matthæi, Marci, et Lucæ contestatur auctoritas³. Sed quoniam Judæis facinus interfecti Christi a se in Romanos, id est, in Pilatum et ejus milites transferre conati sunt : propterea Marcus suppressa ea hora qua Christus a militibus crucifixus est, quæ agi sexta jam coeperat, tertiam potius horam recordatus expressit, qua hora intelliguntur

¹ Joan. xix, 17, 18. — ² Marc. xv, 25. — ³ Matth. xxvii, 45; Marc. xv, 32, et Luc. xxxiii, 44.

apud Pilatum clamare potuisse, Crucifige, crucifige¹: ut non illi tantum reperiantur crucifixisse Jesum, id est, milites qui eum ligno sexta hora suspenderunt; verum etiam Judæi, qui ut crucifigeretur, hora tertia clamaverunt.

II. Est et alia hujus solutio quæstionis, ut non hic accipiatur hora sexta diei, quia nec Joannes ait: Erat autem hora diei quasi sexta, aut hora quasi sexta: sed ait: « Erat autem parasceve Paschæ hora quasi sexta². » Parasceve autem latine præparatio est: sed isto verbo græco libentius utuntur Judæi in hujusmodi observacionibus, etiam qui magis latine quam græce loquuntur. Erat ergo præparatio Paschæ. Pascha vero nostrum, sicut dicit Apostolus, immolatus est Christus³: cujus Paschæ præparationem si ab hora noctis nona computemus (tunc enim videntur principes Sacerdotum pronuntiasse immolationem Domini, dicentes: « Reus est mortis⁴: » cum adhuc in domo pontificis audiretur: unde congruenter accipitur inde cœpisse præparationem veri Paschæ, cujus umbra erat Pascha Judæorum, id est, immolationis Christi, ex quo a sacerdotibus pronuntiatum est immolandum) profecto ab ea noctis hora, quæ tunc nona fuisse conjicitur, usque ad horam diei tertiam qua crucifixum esse Christum Marcus evangelista testatur⁵, sex horæ sunt, tres nocturnæ et tres diurnæ. Unde in hac parasceve Paschæ, id est præparatione immolationis Christi, quæ ab hora noctis nona cœperat, quasi sexta agebatur hora, id est peracta quinta jam sexta currere cœperat, quando Pilatus tribunal ascendit: adhuc enim erat ipsa præparatio, quæ ab hora noctis nona cœperat, donec fieret quæ præparabatur Christi immolatio: quæ facta est hora tertia secundum

¹ Marc. xv, 25. — ² Joan. xix, 14. — ³ I Cor. v, 7. — ⁴ Matth. xxvi, 66. — ⁵ 4 Marc. xv, 25.

Marcum, non præparationis, sed diei; eademque sexta non diei, sed præparationis, sex utique horis a noctis nona usque ad diei tertiam computatis. Harum duarum solutionum istius difficilis quæstionis, eligat quisque quam volet. Melius autem quid eligat judicabit, qui de consensu Evangelistarum quæ operosissime disputata sunt, legerit¹. Quod si et aliæ solutiones ejus potuerint inveniri, cumulatius Evangelicæ veritatis constantia defendetur adversus calumnias infidelis atque impiæ vanitatis. Nunc ad narrationem Joannis evangelistæ post ista breviter tractata redeamus.

III. « Susceperunt autem, inquit, Jesum, et eduxerunt: et bajulans sibi crucem exiit in eum qui dicitur » Calvariæ locum, hebraice Golgotha, ubi crucifixerunt » eum². » Ibat ergo ad locum ubi fuerat crucifigendus, portans crucem suam Jesus. Grande spectaculum: sed si spectet impietas, grande ludibrium; si pietas, grande mysterium: si spectet impietas, grande ignominie documentum; si pietas, grande fidei munimentum; si spectet impietas, ridet regem pro virga regni lignum sui portare supplicii; si pietas, videt regem bajulantem lignum ad semetipsum figendum, quod fixurus fuerat etiam in frontibus regum: in eo spernendus oculis impiorum, in quo erant gloriatura corda sanctorum. Dicturo enim Paulo: « Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri » Jesu Christi, ipsam crucem suam suo gestans humero » commendabat³ » et lucernæ arsuræ quæ sub modio ponenda non erat, candelabrum ferebat⁴. « Bajulans ergo » sibi crucem, exiit in eum qui dicitur Calvariæ locum, » hebraice Golgotha: ubi eum crucifixerunt; et cum eo » alios duos hinc et hinc, medium autem Jesum. » Isti

¹ Vide lib. III, de Consensu Evangelist. cap. 13. — ² Joan. xix, 16-18. — ³ Galat. vi, 14. — ⁴ Matth. v, 15.

duo latrones erant, sicut aliorum Evangelistarum narratione didicimus, cum quibus crucifixus et inter quos fixus est Christus¹: de quo præmissa dixerat prophetia: « Et » inter iniquos deputatus est². »

IV. « Scripsit autem et titulum Pilatus, et posuit super crucem: erat autem scriptum, Jesus Nazarenus » rex Judæorum. Hunc ergo titulum multi legerunt Judæorum, quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Jesus. Et erat scriptum hebraice, græce et latine: » Rex Judæorum³. » Hæ quippe tres linguæ ibi præcæteris eminebant: Hebræa propter Judæos in Dei lege gloriantes, Græca propter gentium sapientes, Latina propter Romanos multis ac pene omnibus jam tunc gentibus imperantes.

V. « Dicebant ergo Pilato pontifices Judæorum; Noli » scribere, Rex Judæorum; sed quia ipse dixit, Rex sum » Judæorum. Respondit Pilatus, Quod scripsi, scripsi⁴. » O ineffabilem vim divinæ operationis, etiam in cordibus ignorantium! Nonne occulta vox quædam Pilato intus quodam, si dici potest, clamoso silentio personabat, quod tanto ante in Psalmorum litteris prophetatum est: « Ne corrumpas tituli inscriptionem⁵? » Ecce tituli inscriptionem non corrumpit: quod scripsit, scripsit. Sed etiam pontifices qui hoc corrumpi volebant, quid dicebant? « Noli scribere, inquit, Rex Judæorum; sed quia » ipse dicit, Rex sum Judæorum. » Quid loquimini insani? Quid fieri contradicitis, quod mutare nullo pacto potestis? Numquid enim propterea non erit verum, quia Jesus ait: « Rex sum Judæorum? » Si corrumpi non potest quod Pilatus scripsit, corrumpi potest quod veritas dixit? Sed Judæorum tantum rex est Christus, an et gen-

¹ Matth. xxvii, 38; Marc. xv, 27, et Luc. xxiii, 33. — ² Isai. lvi, 12. — ³ Joan. xix, 19, 20. — ⁴ Ibid. 21, 22. — ⁵ Tit. Psal. 56, 57, etc.

tium? Imo et gentium. Cum enim dixisset in prophetia: « Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum Domini¹: » ne propter montem Sion solis Judæis eum regem quisquam dicere constitutum, continuo subjecit, Dominus dixit ad me: « Filius meus es tu, ego hodie genui te: » postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et » possessionem tuam terminos terræ. » Unde et ipse jam per os proprium loquens apud Judæos: « Habeo, inquit, » alias oves quæ non sunt de hoc ovili, oportet me et » ipsas adducere, et vocem meam audient, et erit unus » grex et unus pastor². » Cur ergo magnum volumus intelligi in hoc titulo sacramentum, in quo scriptum erat, « Rex Judæorum, » si rex est Christus et gentium? Quia scilicet oleaster factus est particeps pinguedinis oleæ, non olea particeps facta est amaritudinis oleastri³. Nam in eo quod de Christo veraciter scriptus est titulus, « Rex Judæorum, » qui sunt intelligendi Judæi, nisi semen Abrahæ, filii promissionis, qui sunt etiam filii Dei? « Quoniam non qui filii carnis, ait Apostolus, hi filii » Dei: sed qui filii promissionis deputantur in semine⁴. » Et gentes erant quibus dicebat: « Si autem vos Christi, » ergo Abrahæ semen estis, secundum promissionem hæredes⁵. » Rex ergo Judæorum Christus, sed Judæorum circumcissione cordis, spiritu non littera⁶; quorum laus non ex hominibus, sed ex Deo est; pertinentium ad Jerusalem liberam matrem nostram æternam in coelis⁷, Samaritanam spiritalem ancillam et filios ejus de domo libertatis ejicientem. Ideo enim Pilatus quod scripsit, scripsit, quia Dominus quod dixit, dixit.

¹ Psal. ii, 6, etc. — ² Joan. x, 16. — ³ Rom. xi, 17. — ⁴ Id. ix, 7, 8. — ⁵ Galat. iii, 29. — ⁶ Rom. ii, 29. — ⁷ Galat. iv, 26.

TRACTATUS CXVIII.

In hæc verba : *Milites ergo cum crucifixissent eum acceperunt vestimenta ejus, etc.*

I. EA quæ gesta sunt juxta crucem Domini, cum jam crucifixus esset, isto, quantum adjuvat, sermone tractemus. « Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt » vestimenta ejus, et fecerunt quatuor partes, unicuique » militi partem, et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum : dixerunt ergo ad » invicem, Non scindamus eam, sed sortiamur de illa » cujus sit. Ut Scriptura impleretur dicens, Partiti sunt » vestimenta mea sibi, et in vestem meam miserunt sortem¹. » Factum est quod voluerunt Judæi : non ipsi, sed milites qui parebant Pilato, judicante ipso, crucifixerunt Jesum : et tamen si voluntates, si insidias, si operam, si traditionem, postremo si extorquentes clamores eorum cogitemus, magis utique Judæi crucifixerunt Jesum.

II. Sed de partitione et sortitione vestimentorum ejus non est prætereunter loquendum. Quamvis enim omnes Evangelistæ quatuor hujus rei meminerint, cæteri tamen brevius quam Joannes : et clause illi, iste vero apertissime. Nam Matthæus ait : « Postquam autem crucifixerunt eum, » diviserunt vestimenta ejus sortem mittentes². » Marcus :

¹ Joan. xix, 23; Ibid. 24, et Psal. xvi, 29. — ² Matth. xxvii, 35.

« Et crucifigentes eum, diviserunt vestimenta ejus, mitentes sortem super eis, quis quid tolleret¹. » Lucas : « Dividentes vero vestimenta ejus miserunt sortes². » Joannes autem et quot partes de vestimentis ejus fecerint, dixit, id est, quatuor, ut singulas tollerent. Unde apparet quatuor fuisse milites, qui in eo crucifigendo præsi paruerunt. Manifeste quippe ait : Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, et fecerunt » quatuor partes, unicuique militi partem, et tunicam, » subaudiendum est acceperunt : ut iste sit sensus, Acceperunt vestimenta ejus, et fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem, acceperunt et tunicam. Et sic locutus est, ut de cæteris vestimentis nullam sortem missam esse videamus : sed de tunica quam simul cum cæteris acceperunt, sed non similiter diviserunt. De hac enim sequitur exponens : « Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. » Cur autem de illa sortem miserunt narrans, « Dixerunt ergo, inquit, ad invicem, » Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cujus sit. » Apparet itaque in aliis vestibus æquales eos habuisse partes, ut sortiri necesse non fuerit : in illa vero una non eos habere potuisse singulas partes, nisi scinderetur, ut pannos ejus inutiliter tollerent; quod ne facerent, ad unum eam pervenire sortitione maluerunt. Hujus Evangelistæ narrationi consonat etiam propheticum testimonium, quod et ipse continuo subjungens : « Ut scriptura, » inquit, impleretur dicens, Partiti sunt vestimenta mea » sibi, et super vestem meam miserunt sortem. » Non enim, ait, sortiti, sed « partiti : » nec ait, sortientes partiti sunt, sed in cæteris vestimentis sortem omnino non nominans, postea dixit, « et in vestem meam miserunt » sortem, » propter illam reliquam tunicam. De qua re

¹ Marc. xv, 24. — ² Luc. xxiii, 24.

dicam quod ipse donaverit, cum prius eam quæ oboriri potest, tanquam Evangelistæ inter se discrepent, calumniam propulsavero, demonstrans nullius cæterorum verba narrationi Joannis esse contraria.

III. Matthæus enim dicendo, Diviserunt vestimenta ejus sortem mittentes, ad totam divisionem vestimentorum voluit intelligi etiam tunicam pertinere, de qua sortem miserunt: quia utique omnes vestes dividendo, in quibus et illa fuit, de ipsa sortiti sunt. Tale est etiam quod ait Lucas, Dividentes vestimenta ejus miserunt sortes: dividentes enim venerunt ad tunicam, de qua facta est sortitio: ut inter eos universa vestimentorum ejus divisio compleretur. Quid autem interest utrum dicatur, Dividentes miserunt sortes, quod ait Lucas; an, Diviserunt sortem mittentes, quod ait Matthæus? nisi quod Lucas dicendo sortes, pluralem pro singulari numero posuit: quæ locutio Scripturis sanctis insolita non est: quamvis nonnulli codices¹ sortem reperiantur habere, non sortes. Marcus itaque solus videtur intulisse quæstionem: dicendo enim, Mittentes sortem super eis, quis quid tolleret, tanquam super omnibus vestimentis, non super sola tunica sors missa sit, locutus videtur. Sed etiam hic brevitatis obscuritatem facit: sic enim dictum est, Mittentes sortem super eis, ac si diceretur, Mittentes sortem cum dividerentur: quod et factum est? Omnium quippe vestimentorum ejus divisio completa non esset, nisi sorte claruisset quis etiam illam tunicam tolleret, ut sic contentio dividendum finiretur, vel nulla potius oriretur. Quod ergo ait, Quis quid tolleret, quandoquidem hoc sorti deputatur, non ad omnia quæ divisa sunt vestimenta referendum est: sors enim missa est, quis illam tunicam tolleret: de qua quoniam narrare prætermisit qualis fuerit, et quem-

¹ Sic Hodie in græco κληρον.

admodum æqualibus factis partibus sola remanserit, quæ ne conscinderetur, veniret in sortem; propterea positum est quod ait, Quis quid tolleret, id est, quis eam tolleret: tanquam si totum ita diceretur, Diviserunt vestimenta ejus, mittentes sortem super eis, quis tunicam quæ partibus æqualibus superfuerat, tolleret.

IV. Quærat forte aliquis, quid significet in tot partes vestimentorum facta divisio, et de tunica illa sortitio. Quadripartita vestis Domini Jesu Christi, quadripartitam figuravit ejus Ecclesiam, toto scilicet, qui quatuor partibus constat, terrarum orbe diffusam, et omnibus eisdem partibus æqualiter, id est concorditer distributam. Propter quod alibi dicit missurum se Angelos suos, ut colligant electos ejus a quatuor ventis¹: quod quid est, nisi a quatuor partibus mundi, Oriente, Occidente, Aquilone et Meridie? Tunica vero illa sortita, omnium partium significat unitatem, quæ charitatis vinculo continetur. De charitate autem locuturus Apostolus: « Supereminentem, » inquit, viam vobis demonstro²: » et alio loco ait « Cognoscere etiam supereminentem scientiæ charitatem » Christi³: » itemque alibi. Super omnia autem hæc charitatem, quæ est vinculum perfectionis⁴. Si ergo charitas et super eminentiorem habet viam, et supereminet scientiæ, et super omnia præcepta est: merito vestis qua significatur, desuper contexta perhibetur. Inconsutilis autem, ne aliquando dissuatur: et ad unum pervenit, quia in unum omnes colligit. Sicut in Apostolis cum esset etiam ipse numerus duodenarius, id est, quadripartitus in ternos, et omnes essent interrogati, solus Petrus respondit: « Tu es Christus Filius Dei vivi: » et ei dicitur; « Tibi dabo claves regni cœlorum, » tanquam ligandi et

¹ Matth. xxiv, 31. — ² 1 Cor. xii, 31. — ³ Ephes. iii, 19. — ⁴ Colos. iii, 14.